

Ürügytelenül

TETTAMANTI BÉLA RAJZA

Valaki megkésve bedobta a postaládamba a Magyar Fórum február 3-ai számát, nyilván a zuglói Tamási Áron Magyar Út Körök nekem címzett levelét akarta így módon kikézesíteni. Ebből megtudhatom, hogy keveslem „a rákosista és kádárista vérbíróságok munkájának eredményét”.

Az árvák vacsorája

Továbblapoztam, és álmélkodó szemem egy írói munkás-ságba ütközött, hogy a megboldogult miniszterelnök feledhetetlen bájú jelzős szerkezetével éljek. Azóta ez a kifejezés olyan írásművet jelöl, melyet egy reménybeli bálanya állít össze uszító célzattal, rosszindulatúan csoportosított valótlanosságok halmazából. A hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején – olvasom – egy kicsiny, jól szervezett bolsevista-maoista csoport folyóiratot hozott létre (a Beszélőt) abból a célból, hogy rendszerváltozás után reá hivatkozva úgy tűntethesse fel magát, mintha ő lett volna a Kádárrendszer ellenzéke. Eszembe jut az idilli Márianosztra, ahol a lejtős börtönudvaron, abban az időben, amikor éppen a vérbíróságok halálos ítéleteit keveselltem, megkérdeztem séta közben egy kis embert, hogy miért csukták le. Ezt felelte komikus kappanhangján: „Megöltem apámat-anyámat, hogy részt vehessek az árvák vacsoráján.”

Találkozás

Valaki a Széchenyi utcában kiszól egy parkoló autóból: „Mondd, hogyan lett belőled ilyen szareMBER?” Odanézek: Dénes János ül a volán mögött, a MIÉP képviselője. „Hogy mondod?” – kérdem óvatosan. „Azt kérdelem, hogy miképpen lett belőled ilyen szareMBER.” Jól megnézem: arca komor, tekintete acélos. „Nem mindenki szareMBER – felelem megfontoltan –, aki nem lett fasiszta.” Kiabálni kezd: örült vagyok, klinikai eset, fel kellene keresnem egy pszichiátert. Pedig valaha, a munkástanácsos időkben rendes ember voltam. Nyilvánvaló, hogy szerinte én valóban hazaáruló vagyok, szabad időmben kútmérgező. Arca kipirul, ajka elvékonyul. Eszembe jut, hogy ő is részt vett a tudományos értekezleten, amelyet a forradalom harmadcadik évfordulóján, 1986 októberében a lakásomon tartottunk. Nemrégiben pedig olyan törvényért kardoskodott a parlamentben, amelynek alapján Konrád Györgyöt megengem lecsukhatnának mint hazaárulókat. Ha jól emlékszem, három évet szánt nekünk. „Te beszélsz – kérdelem –, te, aki rendőrért kiabálsz egykori rabtársad ellen? Rendőrért kiabálsz?” „Most kiszálllok és megverlek” – válaszolja. „Nem érdemes kiszállnod – felelem –, mert erősebb vagyok nálad.” „Tisztára megörültél” – ezzel kihúzza magát, a gázra lép és tovazáguld.

Vajon boldog-e Dénes Já-

nos? Börtönviselt parlamenti képviselő, ötvenhatos forradalmár, aki egy besúgó fenekéből sűg kifelé. Munkás létére egy olyan párt paprikajancsija, amely a nemzeti középrétegek uralmáért száll síkra. Semmit sem ért, legkevésbé a saját szerepét. Érti, hogy nincs a helyén, de már nincs is olyan hely, amely neki való. Egész élete egy nagy meg-nem-felelés, amit gyűlölettel kompenzál. Ha majd végiggondoljuk a rendszerváltozás óta elkövetett hibákat, nem feledkezhetünk meg róla és sok társáról, akiket abszurd pályára löktek a változások. Ha túl sok test száguldozik kergete utakon, akkor senki sincs biztonságban.

Béla és Jóska

Tornai Jóska, úgy is mint az Írószövetség elnöke, sajnálja József Attilát, amiért Biszku Béla mellett kell feküdnie a munkásmozgalom halottai közt. Ez a Béla – mondja Jóska – még Attila örök nyugodalmát is tönkretesz. Ássuk ki mellőle Attilát, és ássuk el másutt. De hova? – kérdelem én. Mondjuk, Antall József mellé. Oda nagyon passzolna. Vagy Mindszenty József mellé. Ez Jóska-nak is meg az Istennek is tetszene. És mi legyen Bélával? Őt hova ássuk, ha majd meghal egyszer.

Szerintem Bélát és Jóskát, ha elérik az emberi kor legvégső határát, egymás közelében kell eltemetni. Béláról régóta tudjuk, hogy Kádár belügyminisztereként 1957 és 1961 között mennyire szíven viselte a szellem szabadságát. Nyilván minden tőle telhető segítséget megadott ahhoz, hogy újra formálódhasson a forradalom után szétvert Írószövetség, mely a kádári politika engedelmese eszköze, hogy úgy mondjam: transzmissziós szija volt, minden ellenkező híresztelés ellenére, a nyolcvanas évek közepéig. Ennek a szövetségnek ma Jóska az elnöke.

A rádióban és a televízióban több mint egy éve merénylet-sorozatot követnek el irodalmi műsorok és irodalmi szerkesztők ellen. Írókat gyaláznak és rágalmaznak, olyan stílusban és olyan jellegű érveléssel, mint utoljára Béla idejében. Percemberkéék exkrementummal kenik be az irodalom testét. És mit csinál Jóska? Jóváhagyólagosan hallgat. Akárcsak egy másik Jóska, a Darvas, Béláék idejében. Most nincs ugyan dutyiba csukás, de vannak kirúgatások. És most is van hazaárulózás bőven. Jóska érzi, hogy tennie kell valamit a szellem méltóságáért. Bátorságot gyűjt, majd azt követeli, hogy Attilát ássák ki Béla mellől.

Jóskáék, akárcsak korábban Béláék, alibinek használják Attilát, aki köztudomásúlag nem fogta be pörös száját. Jelenleg vele lepleznék el, hogy az Írószövetség – kis kerülő után – visszatért oda, ahonnan jött: a nagy bűdös szervilitásba.

Eörsi István